

תרעומת

שלחן ערוך (חו"מ שלג, א) - השוכר את הפועלים והטעו את בעל הבית או בעל הבית הטעה אותם אין להם זה על זה אלא תרעומות.

ש"ך (שלג, א) - משמע מלשונם שכתבו בשביל הטורח דמשום שינוי דעתם ליכא דאף על גב דלעיל סימן שי"א סעיף ו' גבי ספינה כתב הרא"ש והטור והמחבר דיש עליו תרעומות משום שינוי דעתם דאיש אחר, שאני התם כיון שפרקה בחצי הדרך וכבר הרגיל עמו חצי הדרך מה שאין כן הכא שחוזר מיד. ולפי זה היכא דאין כאן טרחא כגון שמוציאין בעל הבית אחר להשכיר את עצמן אין להן עליו תרעומות.

קצות (שם) - כי האי גונא דחוזר בטענה רבה ומשכח לאגורי אין בו משום תרעומת.

תפארת ישראל: אין לו עליו אלא תרעומת, אפילו לצאת ידי שמים אין בו חיוב.
מלא הרועים: במקום דאיכא תרעומת אסור לחזור לכתחלה אפילו כשאין משום מחוסר אמנה.

מחוסרי אמנה

סמ"ע (שם) - משמע דלית ביה אפילו משום מחוסרי אמנה דסבירא ליה דלא אמרו כן אלא כשחוזר מדבריו בדבר שאין בו תועלת וכמו שכתבו הטור ומור"ם ז"ל לעיל סוף סימן ר"ד דכשנשנה השער לית ביה משום מחוסרי אמנה. והכא נמי כשחוזר בעל הבית משום שאינו צריך להם או שנמצאו פועלים בזול יותר. ולפי זה החולקים שם חולקים גם כאן. ומה שכתוב אין להם אלא תרעומות רצה לומר לאפוקי תביעת ממון אבל ממחוסרי אמנה גם כן יניהו.

רמ"א (חו"מ רד, יא) - אף על פי שבדברים בלא מעות יכול לחזור בו ואינו צריך לקבל עליו מי שפרע מכל מקום ראוי לאדם לעמוד בדיבורו אף על פי שלא עשה שום קנין רק דברים בעלמא, וכל החוזר בו בין לוקח בין מוכר אין רוח חכמים נוחה הימנו. והני מילי בחד תרעי אבל בתרי תרעי אין זה ממחוסרי אמנה... ויש אומרים דאפילו בתרי תרעי אסור לחזור ואם חזר בו יש בו משום מחוסרי אמנה וכן נראה עיקר.
ש"ך (שם) ובב"ח נסתפק בזה לדינא.

משפט שלום (שם) - עיין בשו"ת מהראנ"ח ח"א סקי"ח שיש בלשון זה איסורא נמי ויש לבית דין למנוע דבר זה ולקרותו עבריינא.
על בשו"ת חתם סופר דכל שנעשה שינוי בדבר ההוא הוא כתרי תרעי, כגון שמכר רק דכי לקנות איזה חפץ ואחר זה נפל לו הדבר ההוא בירושה וכדומה.

כשאין עליו תרעומת

ש"ך: היכא דאין כאן טרחא להשתכר במקום אחר. [אבל אפשר שעדיין יש בו משום מחוסרי אמנה].
ערוך השלחן: אם בעל הבית לא הוצרך להמלאכה לפי מה שנתחדש לו בעסקיו, או שנתוודע לו שאין פועלים אלו עוסקין בהמלאכה כראוי נראה דאין להפועל עליו תרעומת ואינו נקרא מחוסר אמנה.
נתיבות שכיר: אם לא סיכמו כל פרטי העובדה והשכר.
פתחי חושן: כשהפועל איחר לבא.

עוד בענין תרעומת עי' דרכי חושן.

Cancelling Baby Sitter:

sister came to visit
found someone cheaper
heard that she was bad
decided not to go

Cancel doctor appointment

Worker, Taxi comes late

לכאורה יש שני ענינים נפרדים: תרעומת ומחוסרי אמנה ולא ראי זה כראי זה. תרעומת שייך אף כאשר אין מחוסר אמנה, כגון בנשתנה השער לפי אותו השיטה הובא ברמ"א בס' רד, וכנראה שכן פוסק הש"ח והחכם סופר. מכל מקום אם יהיה לפועל טורח למצא בעל הבית אחר יש עליו תרעומת. ומאידך גיסא אפשר שיהיה מחוסר אמנה אף כאשר אין תרעומת. למשל, כאשר אין טורח לפועל למצא בעל הבית אחר אין לו תרעומת, אבל מכל מקום מצד דבור הבעל הבית הוא מחוסר אמנה במקום שלא היה לו סבה לחזור. וחידוש הערוך השלחן הוא כאשר נתחדש דבר בעסקיו אז אין עליו תרעומת וגם אינו מחוסר אמנה.
ומהסמ"ע מוכרח ששייך תרעומת אף כאשר אין מחוסר אמנה, שבאחד מפירושיו כתב שסי' שלג מדברת כאשר נשתנתה השער ולפיכך אינו מחוסר אמנה, ומכל מקום פוסק השלחן ערוך דיש עליו תרעומת.